

Valsts plāno, bizness dara

Mums ir Nacionālais attīstības plāns, vidējā termiņa budžeti, tad ikgadēji, un visur tiek teikts, ka rūpniecība un eksports ir attīstības nepieciešamība. Mums ir Nacionālā industriālā politika, kur iecere ir sasnietg eksporta apjomu 27 miljardus eiro 2027. gadā, bet no otras puses ir biznesa realitāte, pieprasījums, piedāvājums, peļņas iespējas, pandēmijas radītā krīze un Eiropas Zaļais kurss

Teksts Jānis Goldbergs

Foto Ritvars Skuja/Dienas Bizness, LETA

Cerīgajos plānos un uzņēmu- mu sasniegumā ir pamatīgas skaitiskas atšķirības brīdī, kad pienāk plānu izpildes termiņi. Šobrīd plānojam Eiropas Atjaunošanas un noturi- rības instrumenta izlietojumu, dalām pa- balstus un gaidām izeju no krīzes, bet tā var notikt dažādi.

Plānoto naudu dala ministrijas

Valsts plānošana, jau sākot no Nacionālā attīstības plāna, budžeta, Eiropas fondu izlietojuma un beidzot ar pēdējo Eiropas Atjaunošanas un noturi- rības instrumenta izlietojuma plānu, kas jāsniedz Eiropas Komisijā līdz 30. aprīlim, norit pēc viena scenārija – ministrijas, līdzībās runājot, cīnās katra par savu kreklu, un tam visos gadījumos ir līdzīgas sekas.

Kā top lielie plāni

Ir lieli plāni ar apaļām frāzēm, un ir konkrēti skaitļi. Piemēram, valsts plāno iekš- zemes kopprodukta ikgadēju izaugsmi 3%. Vai cits piemērs – ekonomikas ministrs 2014. gadā Daniels Pavļuts noteica mērķi, ka rūpniecības pieňums IKP līdz 2020. gadam sasniegls 20%, bet izrādījās, ka sasniedzām tikai 12%, kas drīzāk notika pašplūsmā, nevis kāda plāna dēļ. “Tā ir valsts lielākā problēma – izvirzīt mērķus, kas sasniedzas paši no sevis. 3%

“Nacionālais attīstības plāns ir tik apaļš, ka tas der jebkurai situācijai un jebkuram gadsimtam. Šis ir ļoti universāls dokuments!

Raimonds Aleksejenko,
Ekonomikas ministrijas valsts sekretāra vietnieks tautsaimniecības jautājumos.

IKP izaugsme nav atkarīga no valsts pārvaldes efektīvas darbības, tā vienkārši var doties mājās, un mērķis pats izpildās. Savukārt par 20% rūpniecībai ir jāiespringst. Patiesība ir tāda, ka netika pat mēģināts mērķi sasnietg. Ko nozīmēja šī mērķa nospraušana? Bija jānotiek stratēģiskai izvēlei par labu rūpniecības attīstībai, jo nav iespējams izpatikt visiem. Tas nozīmētu, ka laika periodā no 2014. līdz 2020. gadam 80% valsts ekonomikas paliku pašplūsmā un valsts koncentrētos tieši uz šo 20% sasniegšanu. Valsts rūpējas par galveno prioritāti ekonomikā. Tā ir ļoti grūta

izvēle, un ir ļoti grūti noturēties un neklūt populistiem,” *Dienas Biznesam* sacīja Ekonomikas ministrijas valsts sekretāra vietnieks tautsaimniecības jautājumos Raimonds Aleksejenko.

Ar vecajām cerībām krīzes karstumā

Valsts Nacionālais attīstības plāns līdz 2027. gadam tika radīts pirms *Covid-19* krīzes 2019. gada nogalē un 2020. gada sākumā, bet apstiprināts tika jau krīzes laikā. Tas bija pamats Eiropas fondu jaunā plānošanas perioda līdzekļu izlietojuma sadalei turpmākajiem septiņiem gadiem, un patlaban plānošanā ir Eiropas Atjaunošanas instrumenta līdzekļu izlietojums, par ko ir ne mazums kritisku komentāru.

“Nacionālais attīstības plāns ir tik apalš, ka tas der jebkurai situācijai un jebkuram gadsimtam. Šis ir ļoti universāls dokumenti!” valsts galveno plānošanas dokumentu komentē R. Aleksejenko, norādot, ka daudz kas tajā bijis labi definēts un Eiropas fondu līdzekļu izlietojuma plānam noderīgs, bet, piemēram, Nacionālā industriālā politika bija pārrakstāma pēdējā brīdī.

Tajā pašā laikā metode, kā notiek plānu rakstīšana un cīņa par līdzekļiem arī pie pēdējā Eiropas Atjaunošanas un noturības mehānisma līdzekļu sadales, ir palikusi vecā. Kad runa ir par konkrētiem skaitļiem – ministrijas čeras pie pārdales, vienkārši sakot, savas vajadzības.

“Iemesls Eiropas Atjaunošanas un noturības mehānisma plāna esošai sadalei ir acīmredzams – plānus veido ministrijas, un katra redz savu lauciņu. Satiksmes ministrijai ir jārūpējas par ceļiem, un tā cīnās par naudu ceļiem. Pie plānošanas katrai ministrijai ir savas vajadzības, kas ir tuvākas par citu vajadzībām. Tas arī ir galvenais iemesls, kādēļ LDDK, LTRK un citas asociācijas un uzņēmēju biedrības bija ļoti neapmierinātas ar to, ka nav iesaistītas diskusijā par Eiropas atbalsta mehānisma līdzekļiem,” sacīja R. Aleksejenko.

Var vien priečties, ka 24. februārī Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas deputāti uzsvēruši nepieciešamību Latvijas iesniegtajā plānā Eiropas Savienības (ES) Atveseošanas fondam paredzēt vairāk naudas uzņēmējdarbības atbalstam un nosūtījuši vēstuli finanšu ministram Jānim Reiram, ekonomikas ministram Jānim Vitenbergam

Viedoklis

Ko? Ilgtspējīga finansēšana un Zaļais kurss

Ieva Tetere,

AS SEB banka valdes priekšsēdētāja Latvijā, FNA padomes priekšsēdētāja

Mēs esam radījuši 15 plāna punktus darbiem tuvāko gadu laikā, lai sekmētu gan finansējuma pieejamību, gan pieprasījumu. Runājot par kreditēšanu, vēlos atgādināt, ka krīze ir iespēju laiks.

To viegli ir pateikt, bet samērā grūti realizēt. Šajā krīzē, atšķirībā no iepriekšējās, finanšu nozares klientu kreditportfelis ir ļoti labā stāvoklī.

Pašreizējā neziņas stāvoklī uzņēmēju pieprasījums pēc finansējuma ir ļoti samazinājies. Raugoties nākotnē, ir divas lietas, par ko mēs drīzumā kreditēšanā runāsim. Tas ir ilgtspējīgs finansējums un Zaļais kurss.

Viedoklis

Kad? Cerība – 2021. gada otrā puse

Mārtiņš Ābolīns,

AS Citadele banka ekonomists, Fiskālās disciplīnas padomes loceklis, FNA Makroekonomistu darba grupas vadītājs

Ekonomikas kritums pērn nav bijis tik straujš, kā domājām sākumā. Esam pār-dzīvojuši krīzi daudz labāk nekā citi Eiropā, bet slīktāk nekā tuvākie kaimiņi, jo bija problēmas tranzīta nozare un aviācijā. Pa-kalpojumu nozares ir bēdīgā stāvoklī. Labā ziņa no pērnā gada piemēra ir, ka uzreiz pēc ierobežojumu noņemšanas nozares strauji atkopjas. Starptautiski raugoties, pieprasījums ir strauji atkopies un preču krājumi ir sarukuši. Transporta izmaksas ir augušas, un pieprasījums rūpniecībā ir liels. Šobrīd ir visi priekšnoteikumi 2021. gada otro pusē gaidīt ar cerībām, ka ekonomika atkopsies.

Viedoklis

Kāpēc? Kreditēt var pelnošu uzņēmumu

Reinis Rubenis,

AS Swedbank valdes priekšsēdētājs, FNA padomes priekšsēdētājas vietnieks

Bankas ir šeit, lai kreditētu, un apetīte kreditēt aug, jo tas ir mūsu bizness. Problema pagaidām ir no divām pusēm.

Pirmkārt, uzņēmumu pusē vēl pieprasījums ir ļoti vājš, tas ir zemākais pēdējos piecos gados. Otrkārt, uzņēmumu spēja aizņemties vēl aizvien ir salīdzinoši zemāka nekā Igaunijā un Lietuvā. Jau ir pagājuši trīs gadi, kopš reinvestētā peļņa netiek aplikta ar nodokli, un tas ir devis rezultātus. Šobrīd kreditēšanai kvalificējas jau 30% no visiem uzņēmumiem iepreti 20% iepriekš. Diemžēl no kaimiņvalstīm mēs atpaliekam būtiski. Lietuvā kreditēšanai kvalificējas virs 40%, bet Igaunijā – tuvu 60% uzņēmumu. Uzsvēršu – bankas kreditēt uzņēmumus, kuriem ir kaut viena eiro peļņa, kuriem ir pozitīvs paškapitāls. Latvijā tādu ir 61% no visiem uzņēmumiem.

Viedoklis**Vai? Krīzes uztvere Baltijā atšķiras**

Kerli Gabrilovica,
AS Luminor bank Latvijas filiāles vadītāja

Esam veikuši uzņēmumu aptauju, kā ir pārādzīvoti pandēmijas ierobežojumi pērn un kā tas ir ietekmējis viņu darbību. Baltijā aptuveni trešdaļa uzņēmēju bija pozitīvi noskaņoti. Aptuveni 10% uzņēmumu apgrozījums pat ir pieaudzis. Runājot par kredītešanu korporatīvajā tirgū – Baltijā tā ir bijusi diezgan atšķirīga. Latvijā novērojām kritumu līdz 5%, Igaunijā bija pieaugums par 5%, savukārt Lietuvā kritums bijis līdz 14%. Raugoties nākotnē, ir jautājums, kā uzņēmumi reaģēs un kā redzēs nākotni katrā valstī.

Viedoklis**Kur? Altum garantijas eksportam aug!**

Reinis Bērziņš,
AS Attīstības finanšu institūcija Altum valdes priekšsēdētājs

Kopš pandēmijas ierobežojumu sākuma pērn, 12. martā, mērām, kāda ir Altum instrumentu ietekme uz tautsaimniecību. Patlaban tie ir aptuveni 800 miljoni eiro. Ja piešķiram grantu, tad mērījums ir vienkāršs – eiro kā grants ir eiro tautsaimniecībā. Ja ir runa par garantijām bankām, tur summa veidojas lielāka. Kopumā mums ir 35 dažadas programmas gan uzņēmumiem, gan privātpersonām. Izdalot no kopējās summas Covid instrumentus, – tie ir 200 miljoni eiro. Tostarp Altum piedāvā eksporta garantijas uzņēmumiem, kas mani īpaši priecē, jo Eiropas Savienības nosacījumi ir pārskatīti un darījumu apjoms no 2 miljoniem iepriekš ir pieaudzis līdz 34 miljoniem šobrīd un turpina augt.

Viedoklis**Cik? Kapitāla tirgum vajag lielus investorus**

Roberts Idelsons,
Signet Bank valdes priekšsēdētājs

Kapitāla tirgus Latvijā vēl ir ļoti neatīstīts, kas nozīmē, ka viena kanāla kapitāla piesaistīšanai trūkst. Raugoties no starptautiskā viedokļa, tas ir arī valsts trūkums. Priecē šā gada FKTK piedāvātā 10 soļu programma kapitāla tirgus attīstībai, un mans uzskats ir, ka pirmā nepieciešamība ir obligāciju tirgus attīstība. Esam emitējuši obligācijas un varam teikt visiem uzņēmējiem, ka šis finansējuma piesaistīšanas modelis strādā un par to ir vērts aizdomāties. Otra iniciatīva ir pensiju fondu aktīvāka līdzdalība kapitāla tirgū. Kapitāla tirgū ir jābūt divām pusēm – gan emitentiem, kuriem nauda ir nepieciešama, bet no otras puses jābūt arī investoriem.

un zemkopības ministram Kasparam Gerhardam, aicinot ieguldīt Eiropas atjaunošanas naudu projektos, kas sekmē investīciju atdevi.

Pašreizējā plānā aptuvenā daļa, kas ir paredzēta uzņēmējiem, ir viena trešdaļa, bet pārējās divas trešdaļas ir patēriņš vai investīcijas valsts pusē. Dienas Biznesa novērojumu apstiprināja arī R. Aleksejenko, norādot, ka uzņēmēju organizācijām sarūnas ar valsti ir iespēja mainīt plānu.

Valsts nevar aizstāt ekonomiku

Viens no krīzes laika plāniem vai drīzāk spontāniem risinājumiem ir dažādi atbalsta mehānismi krīzes pārvarēšanai, un jau šobrīd ir skaidrs, ka valsts piedāvātais atbalsts gan iedzīvotājiem, gan uzņēmumiem nereti ir ārkārtīgi dārgs prieks, kas neizbēgami atspoguļosies budžeta deficitā un vēlāk – valsts ārējā parādā.

“Latvijā ir horizontālā atbalsta sistēma, kas jau sākotnēji nosedza 80% cietēju. Tad tiek pievienoti mikroatbalsti pa nozarēm, kas nosedz atlikušos 20%. Rezultātā atbalstu ir daudz, un vidēji uz iedzīvotāju būsim labo atbalstītāju vidū, tomēr es pārstāvu Ekonomikas ministriju, nevis visu valdību, un raugos uz atbalstiem no ekonomikas viedokļa. Lai arī atbalsts ir labs, trūkums tajā ir tāds, ka nevar to ilgstoti uzturēt, un es šeit saprotu dažus mēnešus. Piemēram, mazumtirdzniecība apgroza astoņus miljardus eiro gadā. Aptuveni puse ir pievienotā vērtība. Tā ir gandrīz puse no budžeta. Pat daži mēneši šeit iecērt milzu robus. Valsts nevar ilgstoti aizvietot tirgu!” uzskata R. Aleksejenko, piebilstot, ka turpinās uzdot jautājumus, vai 300 miljonus nevar iztērēt racionālāk, norādot, ka “pabalsti ir naudas nodedzināšana”.

Protī, cits ceļš varētu būt veselības sistēmas stiprināšana, vakcinēšana, sociāli neaizsargāto pasargāšana, lai panāktu, ka uzņēmējdarbība valstī nav jāaptur un valsts kasē turpina ieplūst līdzekļi.

Savukārt Primekss valdes priekšsēdētājs Jānis Ošlejs, kurš līdzdarbojās krīzes pārvarēšanas plāna radīšanā, Dienas Biznesam sacīja: “Šobrīd vairs neesmu iesaistīts plānošanā, bet tas, ko redzu, ir – valsts naudu nodedzīna, aizņemas un tērē pabalstos! Plānā par krīzes pārvarēšanu mēs skaidri definējam, ka pamats ir eksports, ka tā ir lieta, kas nodrošina algas un nodokļus. Tagad mēs aizņemamies, lai tērētu. Atbalsta politikā nav ilgtspējas!”

Izeja no krīzes

Galvenais jautājums ir par to, kā Latvija izķūs no krīzes. R. Aleksejenko uzskata, ka ir trīs pieturpunktī.

Pirmkārt, pie tirgus atvēršanas būs nepieciešams aktīvs atbalsts visām nozarēm, lai tās spētu iejet tirgū. Runājot par tūrismu, ir skaidrs, ka Latvijai atkal jāparādās kartē un tas maksās naudu, tomēr līdzīgi ir jādomā arī rūpniecības gadījumā. "2020. gada labie rezultāti ražošanā ir saistīti ar 2019. gada labajiem līgumiem. Veselu gadu tiešu biznesa kontaktu nav bijis! Tie, kas dabūs nākamos labos līgumus, būs vinnētāji jau tuvākajā nākotnē – nākamgad. Šo tiešām nevajadzētu nogūlēt – atbalsts eksporta tirgus atgūšanai būs nepieciešams, un tas ir pirmais solis!" saka R. Aleksejenko.

Otrkārt, laikā, kad Latvija eksportā sevi ir pieteikusi, būs nepieciešamas investīcijas, un šeit ir runa gan par *Altum* kā instrumentu, gan komercbankām un to kreditēšanas politiku, kas ir atsevišķas uzmanības vērts pieturpunks, jo tieši no komercbanku nostājas būs atkarīgs virziens, kādā noritēs attīstība.

Treškārt, ir runa par darbaspēku un tam nepieciešamo pārkvalifikāciju. "Runājot par risinājumiem, ir jārunā par ekonomikas neizbēgamību, un šeit pirmā lieta ir darba alga pieaugums. 2011. gadā vidējā bruto alga bija aptuveni 600 eiro, bet tagad ir divkāršojusies. Tā tas arī turpināsies. Neizbēgami tuvāko piecu līdz septiņu gadu laikā, maksimums desmit gadu laikā, darba alga Latvijā vēlreiz dubultosies. Tas ir neizbēgams process, un,

“Valsts naudu nodedzina, aizņemas un tērē pabalstos!

Jānis Ošlejs,

Primekss valdes priekšsēdētājs.

ja mēs mēģināsim to ierobežot, aizbrauks cilvēki, bet alga tik un tā dubultosies, jo būs cilvēku trūkums. Tādēļ algas ir jācel, lai izvairītos no darbaspēka aizplūšanas, bet, lai celtu algas, ir nepieciešams kvalificēts darbaspēks. Nereti ir novēroti lobiju mēģinājumi iet pretējo ceļu – samazināt izmaksas, bet tas ir īstermiņa risinājums, kas nepalīdzēs," norāda R. Aleksejenko.

Darbaspēks jaunā kvalitātē

"Ja runājam par to, kam pagātnē vajadzēja pievērst uzmanību visos plānos un reālajā darbībā un kam nākotnē noteiktā tā būtu jāpievērš, ja gribam, lai mūsu valsts plauktu, ir viena galvenā pozīcija – darbaspēks! Visas pārējās ir no šīs pozīcijas izrietošas lietas," uzsver R. Aleksejenko, piebilstot, ka pandēmijas izraisītā krīze drīzāk ir bijusi, piemēram, digitalizācijas stimuls, nevis traucēklis, un šobrīd valdībā neviens vairs nešaubās par izglītošanas un digitalizācijas lietām.

R. Aleksejenko, raugoties uz Latvijas ekonomiku un neizbēgamo algu pieau-

gumu, piedāvā valsts uzņēmējiem izvēli: "Ir rūpniecas ASV, kurās darba algas sasniedz 10 tūkstošus dolāru mēnesī, un ir rūpniecas Āzijā, kur darba alga ir daži simti dolāru mēnesī. Te ir jautājums, ar kādiem rūpniecības sektoriem mēs gribam strādāt."

Kā vienu no šādu izvēlu piemēriem viņš min samērā strīdīgo *Liepājas metalurga* bankrota vēsturi, norādot, ka metalurga produkcijai lielākajā daļā biznesa ciklu nebija iespēju konkurencē ar leto produkciju no austrumu tirgiem un pārējie īstermiņa negatīvie faktori vien veicināja procesu. Proti, neizbēgamais algu pieaugums turpmāko desmit gadu laikā rosina domāt par augstas pievienotās vērtības galaproductu ražošanu, un šādai ražošanai ir nepieciešams darbaspēks jaunā kvalitātē, ja vien Latvijas valsts izlems pietiekami atbalstīt eksportējošos uzņēmumus un atrādīties instrumenti finanšu investīcijām.

Bankas kreditēs zaļās idejas

Pēc tirgus atvēršanās un, iespējams, jau brīdi pirms tam primārais jautājums būs finansējuma pieejamība. Iespējams, tieši tādēļ 24. februārī Latvijas Finanšu nozares asociācija (FNA) nāca klājā ar 15 punktu plānu finansējuma pieejamības veicināšanai, vienlaikus atklājot, kādus projektus bankas labprātāk finansēs, lai panāktu finansējuma ilgtspēju. FNA pārstāv visas lielākās bankas.

Kreditēšanā centrālā tēma ir zaļās pārejas finansēšana, vienlaikus bankas uzsver, ka nepieciešama diskusija ar publisko sektoru par atbalstu ilgtspējīgām iniciatīvām ar nodokļu motivācijas mehāniem un valsts atbalsta programmām. Ir plāns uzsākt plašāku aktīvu klāstu hipotekārajā kreditēšanā. Runājot par kapitāla tirgus attīstību, bankas paredz aktīvāku pensiju fondu ieguldīšanu vietējā ekonomikā. Bankas paredz arī iesaistīties finanšu prātības veicināšanā.

Uz nepieciešamību bankām aktīvāk iesaistīties izglītošanā un plašāk informēt par iespējām norāda SKDS 25. februārī publiskotais pētījums, kurā teikts, ka pēdējo trīs gadu laikā vairāk nekā puse uzņēmēju reģionos neveiksmīgi mēģinājuši iegūt finansējumu biznesa uzsākšanai vai attīstīšanai, norādot, ka tā ir tikai aisberga redzamā daļa. Vairumā gadījumu mazie uzņēmēji, izvērtējot savas iespējas, pieteikumus finansējumam nemaz nav rakstījuši. ☺

Viedoklis

Pabalstu politika likumus nesakārtos!

Lelde Laviņa,
Sorainen partnere, zvērināta advokāte

No *Covid* krizes hronoloģiskiem notikumiem nepārprotami redzams, ka valdība ir pievērsusies pabalstu izmaksai. Ir tikai pašsaprotami, ka ikvie-nam uzņēmumam patīk saņemt pabalstus – īpaši, ja tie pat palielina peļņu, nevis tikai kom-pensē zaudējumus. Tomēr, no valstiskā viedokļa raugoties, primāri būtu nepieciešams saprast, kā krīze mūs var stimulēt iziet no tās kā uzvarētājiem, nevis drudzaini lāpīt caurumus.

Konkrēti man kā zvērinātai advokātei pamata specialitātes joma ir būvniecība un nekustamā īpašuma attīstība. Strādāju pie plaša spektra projektiem, ko virza gan vietējās, gan ārvilstu investīcijas. Kopā ar būvkomersanta *Primekss* vadītāju un Latvijas ekonomikas izaugsmes entuziastu Jāni Ošleju *Sorainen* speciālisti ir sagatavojuši valdībai dažādus priekšlikumus gan nekustamo īpašumu un būvniecības, gan arī finanšu un darba tiesību jomā. Tie uzlabotu investīciju vidi un Latvijas konkurētspēju.

Niedzīlinoties konkrētu priekšlikumu detaļās un piedāvāto grozījumu redakcijās, šobrīd ir jāsecina, ka konceptuāli priekšlikumu iedzi-vināšana bijusi minimāla un piesardzīga, bet drosmīgajiem taču pieder pasaule!

Pabalstu politika likumus nesakārtos! Tāpat tā neradīs pievilkīgu vidi uzņēmējdarbībai ilgtermi-nā. Tāpēc, jo ātrāk mēs novērsīsim normati-vā regulējuma šķēršļus un tiesisko neskaidrību, jo drīzāk jutīsim investīciju pieaugumu un to pozitīvo ietekmi uz tautsaimniecību. Valdībai un likumdevējām ir jāizšķiras, kādu ziņu mēs vēlamies nodot investoriem un kā tas atspo-gūlojas ne tikai vārdos, bet arī darbos.

No praktiskiem piemēriem

Runājot konkrēti, šobrīd Saeimā uz trešo lasīju-mu tiek virzīti Būvniecības likuma grozījumi, kas nes kārtējās cerības par būvniecības vides sa-kārtošanu un uzlabošanu. Šī likuma kontekstā vēlos izcelt trīs aspektus.

Projektēšana un būvniecība kārtās

Tas ir īpaši svarīgi tāda veida projektiem kā liela mēroga līnijbūves, piemēram, *RailBaltica*, Ķekavas apvedceļš, industriālie parki, apjomīgi ēku kompleksi, kur ir vairākas vienības un dažādi inženierīki. Šobrīd likums skaidri nepieļauj kopējai būvniecerēi izdotās būvatļaujas ietvaros būvniecības kārtas projektēt, saskaņot un uzsākt to būvniecību atsevišķi. Tas sadārdzina finansē-jumu, negatīvi ietekmē tā jau krizē cietušo būvko-mersantu naudas plūsmu un ievērojamu pagarina realizācijas termiņus. Lai gan no grozījumu anotācijas izriet atbildīgās ministrijas labā griba šo situāciju uzlabot, reāli risinājumi likuma projekta tekstā nav atrodami. Likumā vajadzētu iekļaut, ka šāds dalījums kārtās, nemainoties sākotnējās būvatļaujas apjomam, nepieprasja jaunas būvatļaujas izsniegšanu, kā arī kārtas būvatļaujas pro- jekta saskaņošana dod tiesības uzsākt būvdarbu realizāciju. Visbeidzot būtu skaidri jāpasaka, ka lēmums par dalījumu kārtās nav patstāvīgi apstrī-dams no trešo personu puses.

Būvatļaujas apstrīdēšana

Administratīvā procesa likums šobrīd nosaka, ka administratīvā akta, mūsu gadījumā – būvatļaujas, apstrīdēšana aptur tā darbību. Tātad, ja ir uzsākta būvniecība, bet uzrodas, piemēram, kaimiņš vai vides draugs, kas to apstrīd, tad būvatļauja tiek automātiski apturēta. Iestāde šādas sūdzības var skatīt vairākus mēnešus. Pēc tam var sekot iestādes lēmuma pārsūdzība tiesā, bet tur var nozīmēt ekspertīzi. Rezultātā projekts tiek iesaldēts uz gadiem. Pavism nesenā piemērā no manas prakses būvatļaujas apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas process ilga sešus gadus! Galu galā tesa paziņoja, ka pieteikums bija nepamatots, un būvatļauja atjauno-jās. Laika patēriņš labi korelē ar finanšu zaudē-jumiem. Grozījumi šobrīd paredz, ka būvatļaujas darbības apstrīdēšanas gadījumā tās darbība atjaunojas, ja augstākā iestāde būvatļauju atstāj spēkā. Tādējādi gadu risks ir reducēts uz mēnešiem – saprātīgs kompromiss starp trešās personas interesēm un attīstītāju.

Diemžēl neskarts paliek jautājums, ka būvatļaujas pārsūdzība no trešo personu puses iespējama pat gada laikā no būtisko apstākļu uzziņāšanas brīža. Saprātīgs risinājums būtu 30 dienas no būvdarbu uzsākšanas, kad vairs nevar noslēpt ieceres realizāciju. Pretējā gadījumā ko-mersantiem vēl 12 mēnešus ir jābūt nezinā, vai tomēr būvniecere netiks apstrīdēta. Arī šis ir viens

no iemesliem, kādēļ būvniecība kaimiņvalstu galvaspilsētās divkārt pārsniedz Rīgas vērienu.

Subjektīvo faktoru mazināšana

Lai sekmētu tautsaimniecībai nozīmīgu, bet, iespējams, dažām pašvaldību amatpersonām ne tik vēlamu būvniecības projektu realizāciju, pie-mēram, cūku ferma, gaļas pārstrādes, betona vai celulozes rūpniecība, vēja parks, būtu jānovērš pa- valdību subjektīvā faktora negatīvā ietekme uz šo rūpniecīskās vai lauksaimniecības ražošanas objektu akceptēšanu savā teritorijā un būvnie-cību. Iespējams, risinājums ir valsts vai reģionāla mēroga specializēta un kompetenta būvvalde nozīmīga mēroga rūpnieciskiem objektiem, kas pieņem lēmumus šādos gadījumos. Arī privātpersonu subjektīvais faktors ir līdzīgs, jo kaimiņu skaņojumu saņemšana attiecībā uz industriāliem objektiem un ne tikai nereti ievelkas vairāku gadu garumā. Dažkārt strīdi pilnībā paralīzē projekta virzību un progresīvu ekonomiku virzošs projekts mirst nedabiskā nāvē. Šajā sa- karā būtu jāievieš aizsargoslī noteikšanas au-tomatizācija, lai strīds ar kaimiņu var būt tikai par objektīvu maksu apgrūtinājuma dēļ, nevis par tā piekrišanu pēc būtības – būt vai nebūt objektam, kuru paredz teritorijas plānojums un kuram ir pozitīvs ietekmes uz vidi novērtējuma slēdziens.

Tiesiskā nenoteiktība – bremžu faktors

Kadastrālās vērtības līdz 2025. gadam ir iesaldētas. Šāda vērtību iesaldēšana neko neatrisina un nepālīdz piesaistīt investīcijas. Ir redzams īstermi-ņa ieguvums fiziskām personām, kurām NĪN šobrīd nav paaugstināts. Tomēr aizkadrā paliek bū-tiski aspekti. Investīciju vidē klienti, kas domā par lieliem daudzīmējumu projektiem, skatās uz esošo vidi ilgtermiņā. Šobrīd sāpīgā kadastrālo vērtību pieļīdzināšana tirgus vērtībai ir nevis atcelta, bet gan atlīta līdz 2025. gadam. Līdz ar to ilgtermiņā nav iespējams pat aptuveni prognozēt ne īpašuma kadastrālo vērtību, ne īpašumam piemērojamo nodokli likmi! Analogiski tas attiecas uz OIK sāgu. Gandrīz divus gadus garās politiskās cīņas par valsts atbalsta samazināšanu bez pieņemtiem likuma grozījumiem dzēš jebkādu tiesisko palāvību zaļas enerģijas investoriem un rada haotisku priekšstatu par valsts politiku un normatīvo regu-lējumu. Investīciju piesaistēi svarīga ir tiesiskā no-teiktība un likuma izmaiņu tiesiskums ekonomiski pamatojis rāmī. Patlaban tiesiskās nenoteiktības dēļ investori izvēlas nenākt uz Latviju, bet tā vietā ieguldīt Lietuvā un Igaunijā.